

מדרש

אזהרים ושרים פיוטי שבג

לכה דודי

מחבר: שלמה הלוי אלקבץ

לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה

שמור וזכור בדבור אחד
יי אחד ושמו אחד
השמיענו אל המיחד
לשם ולתפארת ולתהלה

לקראת שבת לכו ונלכה
מראש מקדם נסוכה
כי היא מקור הברכה
סוף מעשה במחשבה תחלה

מקדש מלך עיר מלוכה
רב לך שבת בעמק הבכא
קומי צאי מתוך ההפכה
והוא יחמל עליך חמלה

התנערי מעפר קומי
על יד בן ישי בית הלחמי
לבשי בגדי תפארתך עמי
קרבה אל נפשי גאלה

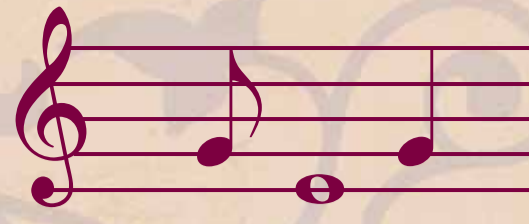
התעוררי התעוררי
עורי עורי שיר דברי
כי בא אורך קומי אורי
כבוד יי עליך נגלה

לא תבשי ולא תכלמי
בך יחסו עניי עמי
מה תשתוחחי ומה תהמי
ונבנתה עיר על תלה

והיו למשסה שסיך
ישיש עליך אלהיך
ורחקו כל מבלעיך
כמשוש חתן על פלה

ימין ושמאל תפרצי
על יד איש בן פרצי
ואת יי תעריצי
ונשמחה ונגילה

באי בשלום עטרת בעלה
תוך אמוני עם סגלה
גם בשמחה ובצלה
בואי כלה בואי כלה

קבלת שבת בני התלמוד

רבי חנינא היה אומר לפני כניסת השבת:
"בואו ונצא לקראת שבת המלכה הכלה!"
רבי ינאי היה מתעטף בטלית סמוך לכניסת
השבת ועומד ואומר: "בואי כלה, בואי כלה!"
88 פי תלמוד בבלי,
סוכת באא קמ, דף אב, עמודים א-ב

החבר של השבת

תני רבי שמעון בן יוחאי:
אמרה שבת לפני הקדוש ברוך
הוא: "רבונו של עולם! לכולן יש בן
זוג, ולי אין בן זוג."
אמר לה הקדוש ברוך הוא: "כנסת
[עם] ישראל היא בן זוגך."
וכיון [וכאשר] שעמדו ישראל
לפני הר סיני [בשעת מתן תורה]
אמר להם הקדוש ברוך הוא: "זכרו
הדבר שאמרתי לשבת - "כנסת
ישראל היא בן זוגך!"
היינו [והיה כוונתה] דבור: "זכור את
יום השבת לקדשו" (שמות כ, ח).

מדרש בראשית רבה, פרשה יא

בואי כלה

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה,
וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה.
ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו...
(בראשית ב, ב-ג)
משל למלך שעשה לו חופה [חדר מפואר שנבנה
במיוחד לחתן ולכלה].
סיידה [בסידך] וכיירה [קישט אותה] וציירה.
ומה היה חופה הסיירה? כלה שתכנס לתוכה.
כך, מה היה העולם חסר [לאחר שנשלמה בריאתו
ביום השישי]? שבת.
88 פי מדרש בראשית רבה, פרשה י

השבת - עקור הברכה

כל הברכות... תלויים ביום השביעי...
לפי [מפני] שאותו יום, מומנו מתברכים
כל ששת הימים... וכל אחד ואחד מקבל
מזונו למטה [בעולם שלנו], כל אחד ביומו,
[מתברך] מאותה ברכה שמתברך ביום
השביעי. לפיכך, מי שהוא בדרגה של
האמונה צריך לסדר השלחן ולתקן סעודה
בליל שבת בכדי שיתברך שלחנו כל ששת
הימים, שהרי באותו זמן מזדמנת ברכה
שיתברכו ממנה כל ששת ימי השבוע.
88 פי ספר הזוהר, פרשת יתרו

פירושי מילים

דודי - כינוי לאל. פלה - דימוי לשבת. שמור וזכור בדבור אחד - שתי
המילים: "זכור" ו"שמור" שנאמרו בעשרת הדברות, בספר שמות ובספר דברים, נאמרו מפי ה'
בבת אחת. מראש מקדם - מימים קדומים. נסוכה - נועדה [השבת] להיות נסיכה, חשובה. סוף
מעשה במחשבה תחלה - השבת עלתה במחשבת האל לפני תחילת מעשי הבריאה. מקדש מלך
עיר מלוכה - כינויים לירושלים ולעם ישראל. ההפכה - הגלות. בעמק הבכא - כינוי לגלות. התנערי
מעפר קומי - נערי מעליך את צער האבלות. בן ישי בית הלחמי - כינוי למשיח שיהיה צאצא של דוד
בן ישי מבית לחם. קרבה - באה. גאלה, גאולה, ישועה. תכלמי - תיעצבי. מה תשתוחחי ומה תהמי
- מדוע את כפופה (עצובה), ונרגשת. יחסו - ימצאו מחסה. על תלה - על חורבותיה. והיו למשסה
שאסיך - הפוגעים בך, יפגעו בעצמם. ורחקו כל מבלעיך - הרוצים להשמיר אותך, ירחקו, ייעלמו.
ישיש עליך - ישמח בך. תפרוצי - תתרחבי. איש בן פרצי - כינוי למשיח שיהיה מבית דוד מצאצאי
פרץ בן יהודה. עטרת בעלה - השבת משולה לכתר לבעלה, הוא ה'. תוך אמוני עם סגלה - השבת
תיכנס לתוך עם ישראל, העם הנבחר.

בואי כלה

מלים: אברהם שלונסקי
88 פי תלמוד בבלי,
סוכת באא קמ, דף אב, עמודים א-ב
מקובל, דרשן ופיטן. רבי
שלמה נולד בסלוניקי שביוון
לפני כחמש מאות שנה.
כשהיה בן שלושים לערך,
הגיע למסקנה שרק בארץ
ישראל מתגלים סודות התורה.
הוא עלה לארץ ישראל
והתיישב בעיר צפת שם למד
ולמד תורה. רבי שלמה הרבה
לבקר בקברי הצדיקים בגליל
מפני שהאמין שהם מעניקים
השראה רוחנית.
"לכה דודי" הוא הפיוט
המפורסם ביותר שכתב. ושמו
של המשורר שלמה הלוי רמזו
באקרוסטיכון של הפיוט.
תני רבי שמעון בן יוחאי:
אמרה שבת לפני הקדוש ברוך
הוא: "רבונו של עולם! לכולן יש בן
זוג, ולי אין בן זוג."
אמר לה הקדוש ברוך הוא: "כנסת
[עם] ישראל היא בן זוגך."
וכיון [וכאשר] שעמדו ישראל
לפני הר סיני [בשעת מתן תורה]
אמר להם הקדוש ברוך הוא: "זכרו
הדבר שאמרתי לשבת - "כנסת
ישראל היא בן זוגך!"
היינו [והיה כוונתה] דבור: "זכור את
יום השבת לקדשו" (שמות כ, ח).
מדרש בראשית רבה, פרשה יא
התכפר אק שבנו בספנות לועזים
אמנו העוזים בשמך
...עם יהודים יבואו לארץ ישראל
מה תרב במלכות השמחה".
האמה שכתבת? וידך חן פרשה
מפרשים לספונה העולה.
אמנו ראויים לשבת ראשונה
באשמה שבתך הקדושה.
88 פי תלמוד בבלי,
סוכת באא קמ, דף אב, עמודים א-ב
ישנו הפיוט תדלקנה הנרות
ואנו נקדש על האלה.

על הפיוט
"לכה דודי" הוא המנון (שיר הלל
לרעיון נשגב) ליום השבת, זהו
הפיוט המרכזי בקבלת שבת. הפיוט
מעביר את המתפללים מעבודה
ומלאכה ומאווירת השיגרה של
ימי השבוע אל קדושת השבת
היורדת ובה. השיר נפוץ בכל
קהילות ישראל וזכה ללחנים רבים
- מלחנים מסורתיים עתיקים ועד
ללחנים בני ימינו.

"אין ישראל נגאלין אלא בזכות
שבת".
מדרש ויקרא רבה, פרשה ג
"יותר משישראל שמרו את
השבת, שמרה השבת אותם".
אחד העם [אשר גינצברג],
"שבת וציונות", כל כתיבי אחד העם,
עמ' רפו.
"השבת בשבילי היא מעמודי
התרבות העברית, והההישג
הסוציאלי [החברתי] הראשון
של האדם העובד בהיסטוריה
האנושית".
ברל כצנלסון, "לאחר לונדון",
כתבים ט, עמ' 54.

ישור ציונות

ניח לרגע מצב אוטופי, שבו השבת... עומדת בפני עצמה, כערך תרבותי. ערך שמכיר בחומרנות
חסרת הגבולות הטבועה בנפש האדם, ומכריח אותו לעצור יום בשבוע, להיות עם משפחתו, לעסוק
בעניינים שברוח, אם במפגש עם חברים סביב המנגל באחד היערות, בטיוול במדבר יהודה, או בבית-
כנסת... ניח לרגע מצב אוטופי, שבו יש לחילונים זכות בחירה. האם היינו בוחרים שבת תהיה ככל
הימים? האם היינו מוותרים על הרגע הזה ביום שישי, בסביבות ארבע אחר-הצהריים בערך, שבו
הכול נסגר, אי-אפשר יותר לעשות סידורים (ברוך השם), ובבת-אחת נפסקת ההמולה המתמדת הזו
שאנחנו חיים איתה יום יום, ומשתרר שקט שאין יפה ממנו.
האם אנחנו מוכנים לוותר על השקט הזה?

שקט שאין יפה ממנו

עוד לא התחלפו השמים

בילדותו עשה לו רבי ישראל מרוז'ין... גינה קטנה לשחק
בה, כדרך הילדים. בערב-שבת אחד בין-השמשות ראה
אותו אחיו הבכור רבי אברהם, משחק בגינה, ואמר לו:
"למה אינך מפסיק ממשחקיך?"
השיב הילד: "עדיין לא באה השבת."
"מונין לך?", שאל אברהם.
"עם בא השבת", השיב, "באים תמיד שמים חדשים, והרי
עדיין לא נתחלפו הרקיעים".
מתוך: מ'סין בוכר, אור השמש, 1975, עמ' 275.

